

Sotsiaalkaitseministri määruse „Sotsiaalteenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine kohalikul tasandil“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Rahvastiku vananemine toob kaasa inimeste arvu kasvu ja suurendab nõudlust toetavate teenuste ja kvaliteetsete hooldusvõimaluste järele. Sotsiaalteenuste pakkumine on põhiliselt kohaliku omavalitsuse (edaspidi ka KOV) ülesanne. Paraku on erinevused hoolekandelise abi tagamisel kohalikes omavalitsustes jätkuvalt väga suured, võrreldes koduteenusega saab suurem hulk inimesi asutuspõhist hooldust ja lähedastele on langenud ebaproportsionaalselt suur koormus nii hoolduse korraldamisel kui hoolduse eest tasumisel.

Sotsiaalhoolekandes ja pikaajalise hoolduse pakkumisel on võetud suund toetada iga inimese võimalikult pikaajalist iseseisvat toimetulekut tema enda kodus ja lükata edasi asutushoolduse saamist. See on oluline nii inimväärikuse tagamise kui kulutõhususe seisukohast. Viimasel kahel aastal on rakendunud mitu olulist seadusemuudatust, mis mõjutab kohalike omavalitsuste pakutava abi korraldust. 2022. aastal jõustusid sotsiaalhoolekande seaduse (edaspidi ka SHS) muudatused – sõnastati pikaajalise hoolduse mõiste, lisati põhimõtte, mille kohaselt tuleb eelisjärjekorras pakkuda kodus elamist toetavat tuge, samuti täpsustati omavalitsuste kohustust selgitada välja ka hoolduskoormusega inimeste toetusvajadus. Lisaks nendele muudatustele jõustus 2023. aastal hooldereform ja 2025. aastal jõustuvad täpsustatud nõuded koduteenusele.

Käesoleva määrusega (edaspidi määrus) kehtestatakse tingimused avatud taotlusvoorule, millega soovitakse parandada kvaliteetsete kodus elamist toetavate sotsiaalteenuste või hoolduskoormust leevendavate teenuste või sotsiaalsete probleemide süvenemist ennetavate meetmete kättesaadavust kohalikul tasandil. Korraga võib toetust küsida ühele või mitmele tegevusele. Eesmärk on tõhustada praegust teenuste korraldust, sh soodustada abitehnoloogiate kasutusele võttu teenuste korraldamisel ja osutamisel, parendada abi- ja toetust vajavate inimeste ligipääsu kodus elamist toetavatele teenustele ning leevendada hoolduskoormust. Samuti toetada omavalitsusi hooldereformi rakendamisel.

Taotlusvoorust saavad toetust taotleda juriidilised isikud, sh kohalike omavalitsuste üksused, kohalike omavalitsuste asutused või valitsusasutused või selle hallatavad riigiasutused, seda nii eraldi kui koostöös.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna nõunik Terry Ney (tel 5919 2437, terry.ney@sm.ee), peaspetsialist Õne Liv Valberg (tel 5967 6403, onnelim.valberg@sm.ee), pikaajalise hoolduse arendamise poliitika juht Ketri Kupper (tel 5913 9135, e-post: ketri.kupper@sm.ee) ning nutika arengu toetamise osakonna peaspetsialist Ingrid Mangulson (teenistusest lahkunud) ja peaspetsialist Jüri Lössenko (tel 5913 7882, jyri.lossenko@sm.ee).

Eelnõu mõjuanalüüsi on teinud Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakonna analüütik Kaili Hendla (626 9116; kaili.hendla@sm.ee)

Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Lily Mals (tel 5915 1801, lily.mals@sm.ee).

1.3. Märkused

Toetuse andmise tingimused (edaspidi TAT) on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs seletuskirja IV osas.

TAT on üks osa Vabariigi Valitsuse kinnitatud ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 meetmete nimekirja (edaspidi meetmete nimekiri) meetmest 21.4.9.1 „Iseseisvat toimetulekut toetavate ja kvaliteetsete sotsiaalteenuste ning hooldusvõimaluste tagamine“ ning panustab sekkumisse 21.4.9.12 „Kvaliteetsed ja kättesaadavad sotsiaalteenused; hoolduskoormuse leevendamine; sotsiaalvaldkonna tööjõu kvalifikatsiooni tõstmine ja jätkusuutlikkuse tagamine; erinevate valdkondade integratsioon ja uuenduslike lahenduste kasutusele võtt“.

Meetmega on seotud järgmised õigusaktid:

1. Käesolev TAT. Planeeritud on mitu vooru, voorude kogueelarve on 15 428 571 eurot, sh ESF+i toetus 10 800 000 eurot, millele lisanduvad riiklik kaasfinantseering summas 1 867 143 eurot ja taotlejate panustatav omafinantseering 2 761 429 eurot. Esimese taotlusvooruga ESF+ toetuse eelarve on 8 700 000 eurot, lisandub riiklik kaasfinantseering 10% ja toetuse saajate omafinantseering 20%. Järgmises taotlusvoorus Kagu-Eestile on riiklik kaasfinantseering 20% ja toetuse saajate omafinantseering 10% (selleks tehakse määruse muudatus).
2. Sotsiaalkaitseministri 29.08.2023 määrus nr 48 „Inimkeskse hoolekande- ja tervishoiusüsteemi koordineerimismudeli jätkurakendamine“. Taotlusvooruga eelarve on 1 700 000 eurot, millest 1 190 000 eurot on ESF+ toetus (toetuse määr 70%) ja millele lisandub riiklik kaasfinantseering 510 000 eurot (30%). Toetuse saajate omafinantseeringut ei lisandu.
3. Sotsiaalkaitseministri 03.05.2023 käskkirjaga nr 81 kinnitatud „Pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine“. Käskkirja eelarve on kokku 24 100 000 eurot, sh ESF+ toetus 16 870 000 eurot (toetuse määr 70%), millele lisandub riiklik kaasfinantseering 7 230 000 eurot (30%).
4. Sotsiaalkaitseministri 18.09.2022 käskkirjaga nr 118 kinnitatud „Sotsiaalkaitse ja pikaajalise hoolduse kättesaadavus“. Käskkirja eelarve on 14 000 000 eurot, sh ESF+i toetus 9 800 000 eurot (toetuse määr 70%), millele lisandub riiklik kaasfinantseering 4 200 000 eurot (30%).

Sekkumiste tulemustena on meetme 21.4.9.1 „Iseseisvat toimetulekut toetavate ja kvaliteetsete sotsiaalteenuste ning hooldusvõimaluste tagamine“ eelarve kokku 55 228 571 eurot, sh ESF+ toetus 38 660 000 eurot (toetuse määr 70%), omafinantseering 2 761 428 eurot (5%) ja riiklik kaasfinantseering 13 807 143 (25%).

2. Määruse sisu

Määrus kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (ÜSS2021_2027) § 10 lõike 2 alusel.

Määruse sihtrühmaks loetakse 18-aastased või vanemad abi- või toetusvajadusega inimesed ja 15-aastased või vanemad hoolduskoormusega inimesed (edaspidi ka *abi- või toetusvajadusega inimesed*).

Abi- või toetusvajadusega inimese all peetakse silmas inimest, kellel on hooldusvajadus või kes vajab mingil põhjusel kõrvalabi või täiendavat tuge. Abi- või toetusvajadus võib olla tingitud nii haigusseisundist või selle halvenemisest, vanadusest, suurest hoolduskoormusest, sotsiaalsest või majanduslikust raskusest, kriisilukorrast vms.

Abi- või toetusvajadust on võimalik katta erinevate tegevuste, meetmete ja sotsiaalteenuste pakkumise kaudu (edaspidi ka *toetavad tegevused*), mis toetavad inimese igapäevast toimetulekut koduses keskkonnas ja kogukonnas, aidates ennetada toimetulekuraskuste

süvenemist ja säilitades või parendades inimeste toimetulekut. Toetavate tegevuste alla kuuluvad sotsiaalteenused, mida KOV-d on kohustatud vastavalt SHS-le korraldama (v.a. käesolevas määruses välistatud teenused), samuti ka teised sotsiaalteenused, tegevused, meetmed või abitehnoloogia mida KOV-del on võimalus pakkuda abi- või toetusvajadusega inimestele täiendavalt lisaks (näiteks tugigrupid, programmid, vabatahtlike tegevus, veebinõustamine jm).

Hooldusvajadusega inimeste hulka kuuluvad nii ajutist kui pikaajalist hooldust ja kõrvalabi vajavad inimesed. Igapäevatoimingud, milles abi vajatakse võivad olla näiteks enesehooldustoimingud, nagu pesemine, riietumine, söömine, voodisse heitmine ja sealt üles saamine või toolile istumine ja sealt tõusmine, ringi liikumine, tualeti kasutamine, või ka keerulisemad igapäevatoimingud, nagu toiduvalmistamine, rahaasjade haldamine, toidukaupade või isiklike asjade ostmine, kergemate või raskemate majapidamistööde tegemine ning telefoni kasutamine jms.

Hoolduskoormusega inimene on inimene, kes abistab või hooldab teist inimest väljaspool oma kutse- või ametlikku tööd ega saa hooldamise eest tasu (st ei ole palgaline hooldaja). Üldjuhul (kuid mitte alati) kuulub ta abi või hooldust vajava inimese sotsiaalsesse võrgustikku, olles tema partner, laps, vanem, muu sugulane, hõimlane või tuttav.

Abikõlblikud on selliste toetavate tegevuste arendamine ja arendamisega seotud korralduslikud tegevused, mis aitavad ennetada või edasi lükata inimeste abi- või toetusvajaduse suurenemist ja säilitada võimalikult kaua nende iseseisvat toimetulekut kodus keskkonnas ja kogukonnas.

Taustainfo

Teenuste arendusvajadus

Praegune hoolekandesüsteem on jätkuvalt olnud asutusepõhise hoolduse poole kaldu. Viimastel aastatel on pikaajalise hoolduse teenuste arendamisel võetud suund pakkuda teenuseid, mis võimaldavad inimestel elada oma kodus või kodusarnases keskkonnas nii kaua kui võimalik. Vajadust kodus elamist toetavate teenuste mahtude suurenemise järgi kinnitab ka uuring "Pikaajalise hoolduse tulevik" (2021)¹, mille kohaselt on 2070. aastaks koduhoolduse saajaid 36 000 inimese võrra rohkem, kui 2019. aastal. Koduse abi suurenevale vajadusele viitab ka elanikkonna tegevuspiirangute ja hooldusvajaduse uuring², mille kohaselt vajaks täiendavaid sotsiaalteenuseid hinnanguliselt 56 000 – 75 900 inimest. Kõige sagedamini tuntakse vajadust abi järele igapäevaste toimingute tegemiseks oma eluruumides, transpordiks kaugemal asuvatesse kohtadesse, apteegist ravimite, poest kaupade kojutoomiseks aga ka keerulisemate/uute ülesannete lahendamiseks jms.

Mõistagi on ja jääb inimesi, kelle abivajadust on võimalik katta ööpäevaringses hoolekandenasutuses, kuid vajadust asutuspõhise hoolduse järele on võimalik õigeaegselt osutatud ja vajadustele vastava abi pakkudes edasi lükata või mõnel juhul vältida. Hoolekandestatistika kohaselt suundus 2022. aastal ööpäevaringset üldhooldusteenust saama 5441 inimest, kellest pea pooled (48%, 2607 inimest) saabusid teenusele kodust, sh vaid 176-le inimesele (7%) osutati enne hooldekodusse saabumist mõnda toetavat sotsiaalteenust ning 93% (2431 inimest) ei saanud enne hooldekodusse minekut ühtegi sotsiaalteenust, kuid suure tõenäosusega oleksid seda vajanud ja nii oleks saanud edasi lükata ööpäevaringse hoolduse vajadust.

¹ Kättesaadav: <https://arenguseire.ee/raportid/pikaajalise-hoolduse-tulevik/>

² Kättesaadav: <https://www.sm.ee/uudised-ja-pressiinfo/andmed/uuringud-ja-analuusid#sotsiaalvaldkonna-uuringud-ja-analsid>

Hoolduskoormusega inimesed

Hoolduskoormusega inimesed on ja jäävad ka edaspidi oluliseks abistavaks ressursiks KOV-idele, kattes osa abist, mida vastasel juhul KOV peaks ise hooldusvajadusega inimestele korraldama või osutama. Kui hoolduskoormusega inimestel puuduvad vajalikud teadmised ja oskused või nad on emotsionaalselt läbi põlenud, sest pole saanud piisavat või õigeaegset tuge, ei ole nad ka võimelised pakkuma kvaliteetset abi oma lähedastele. Pikemas perspektiivis võib see kaasa tuua nii hooldusvajadusega kui ka hoolduskoormusega inimeste toimetulekuraskuste süvenemise, mis suurendab KOV-ide kulusid veelgi.

Hooldussituatsiooni tekkides või lähedast hooldades peab hoolduskoormusega inimene olema igakülgsest toetatud. Kohaliku omavalituse ülesandeks on välja selgitada, millist lisatuge hoolduskoormusega inimene vajab hoolduskoormuse leevendamiseks (puhkuseks ja taastumiseks, töötamiseks, õppimiseks, ühiskondlikus tegevuses osalemiseks vms) ja hooldaja rollis (info saamine, nõustamine, koolitus, tugigrupid, muud toetavad teenused vms).

Ennetustegevuste olulisus

Kulutuste kasv tervishoius ja hoolekandes on ühiskonna vananedes paratamatu. Seda enam on oluline, et raha kulutatakse tõhusalt ja kulukate probleemide väljakujunemist püütakse ennetada ning edasi lükata. Võtmekohaks on tervena ja aktiivsena vananemine, millele pannakse alus juba valikutega enne vanaduspõlve, kuid mille edukus oleneb sellestki, kuidas vanemas eas probleeme märgatakse ja neile reageeritakse. Kõrge eaga kaasnevad peamised sotsiaalse toimetuleku riskid on tervise halvenemine, vaesus ning üksindus, mis koos või eraldi soodustavad samuti sotsiaalset tõrjutust.³

Määrus on jaotatud üheksaks peatükiks, mis omakorda jagunevad 26 paragrahviks:

1. peatükk „Üldsätted“
2. peatükk „Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr“
3. peatükk „Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele“
4. peatükk „Toetuse taotlemine ja taotluste menetlemine“
5. peatükk „Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine“
6. peatükk „Toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused“
7. peatükk „Aruannete esitamine“
8. peatükk „Toetuse maksmise tingimused“
9. peatükk „Finantskorrektsioonid ja vaided“.

Määruse 1. peatükis sätestatakse määruse reguleerimisala, toetuse andmise eesmärk ja tulemus ning rakendusasutus ja rakendusüksus.

Määruse §-s 1 reguleeritakse, millise meetme ja sekkumise elluviimiseks toetust antakse. ESF+ vahendite kasutamisel perioodil 2021–2027 Eestis on aluseks „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*), mis on koostatud, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 10 nimetatud partnerluslepet ja mille on kinnitanud nii Vabariigi Valitsus kui Euroopa Komisjon. Rakenduskava viiakse ellu ÜSS2021_2027 § 1 lõike 1 punkti 1 alusel. Määruse alusel antav toetus ei ole riigiabi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Lähtudes riigiabi reeglistikust, siis selle eesmärk on välistada igasugune Euroopa Liidu siseturu kaitset kahjustav ja konkurentsi moonutav abi ettevõtjatele riigi poolt. Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artikli 107 kohaselt on siseturuga kokkusobimatu igasugune liikmesriigi poolt või riigi (sh riigisisised haldusüksused) ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud

³ Riigikontroll. 2021. Riigikontrolli aruanne Riigikogule. [Auditruanded \(riigikontroll.ee\)](https://auditruanded.rigikontroll.ee)

ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist. Seejuures tuleb vaadata, kas faktiliselt on tegevused riigiabi mõttes majandustegevused.

Enne nelja riigiabi kriteeriumi hindamist tuleb selgeks teha, kas toetuse ehk abi saaja on ettevõtja. Riigiabi kontekstis loetakse ettevõtjaks kõiki üksusi, mis tegelevad järjekindlalt majandustegevusega. See tähendab seda, et toetust saav isik pakub toetavate tegevuste raames vastutasu eest mingit kaupa või teenust, mida vähemalt potentsiaalselt võiksid turumajanduse tingimustes pakkuda ka konkurendid. Kui tegemist on avaliku ülesande täitmisega, ei ole tegemist majandustegevusega.

TAT raames toetatakse tegevusi, mis parandavad kvaliteetsete kodus elamist toetavate sotsiaalteenuste või hoolduskoormust leevendavate teenuste ning abi- või toetusvajaduse süvenemist ennetavate meetmete kättesaadavust kohalikul tasandil. Toetatavad tegevused on suunatud SHS-ist tulenevate KOV-i ülesannete täitmise tagamisele. Tegemist on avalike ülesannete täitmise rahastamisega. Selleks on projekti piirkonnas, kus teenust pole varem osutatud, võimalus luua uus teenus või kujundada olemasolev teenus sihtrühma vajadustele vastavamaks.

Tegemist on ajutise toetusmeetmega, mille raames oodatakse toetuse saajatelt jätkusuutlike ja tõhusate lahenduste väljaarendamist, mille rakendamisega oleks KOV-il peale projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu võimalik oma eelarvelistest vahenditest jätkata, tagades sihtrühmale vajaliku abi.

Toetuse saajad pakuvad TAT-põhiseid teenuseid Eesti sotsiaalhoolekandesüsteemis avaliku ülesande täitmiseks ning nende sihtrühma moodustavad 99,9% ulatuses Eesti kodanikud. Seega on abi suunatud kohaliku sotsiaalhoolekandetegevuse toetamiseks, mis ei oma mõju välisturule ega too abi saajale kliente teistest ELi riikidest.

Toetuse saajateks saavad olla KOV-id või selle asutused, valitsusasutused või selle hallatavad riigiasutused ja muud juriidilised isikud. Arvestades, et projektijärgsed tegevused ei ole kvalifitseeritavad ka turumajandustegevuseks, mida vaba turg osutaks iseseisvalt, ei ole tegemist majandustegevuse toetamisega sõltumata sellest, kes on konkreetne toetuse saaja. Oluline on, et igal juhul peab projekti olema kaasatud KOV, kus teenuse pakkumine toimub.

Seega ei ole TAT tegevuste raames tegemist riigiabiga.

Kui toetuse saaja või partner tellib projekti raames sihtrühma jaoks teenuseid, siis järgitakse riigihanke reegleid. Seega ei saa teenusepakkuja kaudset abi, sest teenuseid osutatakse hankemenetluse reegleid järgides turuhinnaga.

Määruse §-s 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ja tulemus.

Lõige 1 nimetab toetuse andmise eesmärgi, milleks on parandada kvaliteetsete kodus elamist toetavate sotsiaalteenuste või hoolduskoormust leevendavate teenuste või abi- või toetusvajaduse süvenemist ennetavate meetmete kättesaadavust kohalikul tasandil läbi arendustegevuste. Kõiki eelnimetatud toetavaid tegevusi võib arendada eraldisesivalt või samaaegselt.

Paragrahv 2 lõikes 1 nimetatud toetavad tegevusi on võimalik ja on soovitatav kombineerida abitehnoloogiatega, mis aitavad parandada abi- või toetusvajadusega inimeste toimetulekut või tõhustada teenuste korraldust abitehnoloogiatega toel, sealhulgas optimeerida ressursside kasutamist jms. Näiteks on võimalik võtta kasutusele sotsiaalteenuste osutamiseks mõeldud abitehnoloogiat või tarkvara, arendada välja sotsiaalvalveteenus või paigaldada hooldusvajadusega inimese koju juhtmevabad andurid, mis registreerivad ruumides liikumise, uste avamise ja sulgemise, toatemperatuuri, suitsu või kõrge CO-taseme edastades info

kontaktisikule. Siin on oluline silmas pidada, et abitehnoloogia kasutuselevõtul oleks tagatud KOV sotsiaaltöötajatele ning sihtrühmale selge ja arusaadav juhendamine.

Ennetuslike sekkumiste osas on võimalik arendada toetavaid tegevusi, mis aitavad ära hoida elukriiside, üksilduse ja tõrjutuse tekkimist või süvenemist sihtrühma hulgas. Nende hulka kuuluvad näiteks konkreetsetele sihtrühmadele loodud tugigrupid, vanemaealistele suunatud aktiveerivad päevaprogrammid või tegevusmudelid, leina- ja kriisinõustamise teenus, mälu- ja meeleharjutuste grupid, riiklikult tunnustatud teraapilised sekkumised (nt loovteraapia, liikumisteraapia vm.) ja programmid, vabatahtlike tugi üksilduse ja isoleerituse ennetamiseks jne. Sekkumisi on võimalik pakkuda ka veebipõhiselt, sh juba välja arendatud veebikeskkondade kaudu või üks-ühele veebikohtumistena projektiga seotud teenuseosutaja poolt.

Lõikes 2 sätestatakse toetuse andmise tulemus. Lastele teenuste osutamine TAT raames ei ole lubatud.

Lõikes 3 sätestatakse kogu määruse väljundnäitaja, milleks on 6270 teenuse saajat. Väljundnäitaja saavutamiseks korraldatakse käesoleva määruse raames mitu avatud vooru. Väljundnäitaja on „Hoolekandeteenuste saajate arv“, mis määruse mõistes tähendab, et loetakse inimesi, kes on projektist teenust saanud. Kõik projektid peavad oma tegevuste tulemusena väljundnäitajasse panustama.

Lõikes 4 tuuakse välja tulemusnäitajad, milleks on „Osalejate osakaal, kelle toimetulek paranes või säilis“ ja „Osalejate osakaal, kelle hoolduskoormusega seotud olukord paranes“: Kui peamine kasusaaja (teenuse saaja) on abi- või toetusvajadusega sh hooldusvajadusega inimene, siis panustatakse näitajasse „Osalejate osakaal, kelle toimetulek paranes või säilis“. Kui peamine kasusaaja on hoolduskoormusega inimene (on ise teenuse saaja või saab teenust tema lähedane), siis panustatakse näitajasse „Osalejate osakaal, kelle hoolduskoormusega seotud olukord paranes“. Iga teenuse osutamise korral panustatakse korraga ainult ühte tulemusnäitajasse.

Osalejad, kelle hoolduskoormusega seotud olukord paranes, võivad olla: hoolduskoormusega inimesed, kes vajavad teenuseid hooldusvajaduse süvenemise ennetamiseks, vähendamiseks ja tööturule liikumiseks (sh liikusid aktiivsetele tööturuteenustele) või töö säilitamiseks (indikaatorisse läheb kirja teenuse saaja); hooldusvajadusega inimesed, kelle lähedane on hoolduskoormusega (indikaatorisse läheb sellisel juhul kirja hoolduskoormusega lähedane, mitte teenuse saaja, sh ka laste puhul).

Lõikes 5 sätestatakse tulemusnäitajate sihttase.

Hoolduskoormusega inimeselt, kellele osutati endale teenust või osutati tema hooldusvajadusega lähedasele teenust, küsitakse kuus kuud pärast teenuse saamise algust, kas teenuse saamine (st nii Teile kui ka/või hooldatavale pakutud teenused) on aidanud parandada lähedase hooldamisega seotud olukorda. Inimesel on vastamiseks järgmised vastusevariandid:

1. jah, teenuse saamine on parandanud hooldamisega seotud olukorda;
2. ei, teenus ei ole kaasa aidanud olukorra paranemisele.

Teiste projekti raames teenust saanud inimeste puhul, st kui tegemist ei ole hooldajaga, märgitakse „Ei ole rakendatav“ ja küsimus ei kohaldu. Sellisel juhul rakendub teine tulemusnäitaja (toimetuleku paranemine).

Abi- või toetusvajadusega inimeselt, kellele projekti raames teenust osutati, küsitakse kuus kuud pärast teenuse saamise algust (kui inimene väljub teenuselt varem kui kuus kuud, siis küsitakse toimetuleku info peale teenusel lõppemist), kas saadud teenused on

parandanud/aidanud säilitada Teie toimetulekut (toimetuleku all mõeldakse nii enesetunnet, iseseisvat hakkama saamist kodus või väljaspool kodu). Inimesel on vastamiseks järgmised vastusevariandid:

1. jah, teenused on aidanud parandada/aidanud säilitada toimetulekut;
2. ei, teenused ei ole aidanud parandada/aidanud säilitada toimetulekut.

Kui projekti raames on teenuse saajaks olnud hoolduskoormusega inimene või hooldusvajadusega inimene, kellele osutatakse teenust tema lähedase hoolduskoormusega seotud olukorra parandamiseks, märgitakse „Ei ole rakendatav“ ja küsimus ei kohaldu. Sellisel juhul rakendub eelmainitud tulemusnäitaja.

Lõikes 6 on välja toodud, et käesoleva määruse raames elluviidavad tegevused panustavad Eesti 2035 alasihti „Hooliv ühiskond“ ning toetavad soolise võrdõiguslikkuse edendamist ja võrdsete võimaluste loomist ebavõrdses olukorras olevatele inimestele, eelkõige erivajadusega ja hoolduskoormusega inimestele, kellest enamik on naised. Lisaks panustatakse Eesti 2035 alasihti „Eesti on inimesekeskne riik“.

Lõikes 7 on välja toodud, millistesse Eesti 2035 näitajatesse antud projekt panustab. Eesmärkide saavutamist saab jälgida järgmiste Eesti 2035 tegevuskavas välja toodud mõõdikutega: soolise võrdõiguslikkuse indeks, hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik, ligipääsetavuse näitaja, rahulolu KOV-i teenustega. Panust mõõdikutesse on kirjeldatud seletuskirja punktis 4.

Määruse §-s 3 nimetatakse meetme rakendusasutus (edaspidi RA) ja rakendusüksus (edaspidi RÜ). RÜ on Riigi Tugiteenuste Keskus ja RA on Sotsiaalministeerium, nutika arengu toetamise osakond.

Määruse 2. peatükis sätestatakse projekti raames toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr.

Määruse §-s 4 sätestatakse toetatavad tegevused.

Lõike 1 kohaselt toetatakse projekte, mille tegevused panustavad § 2 nimetatud eesmärkide ja tulemuste saavutamisse. Võimalik on luua uus teenus projekti piirkonnas, kus seda teenust pole varem osutatud või kujundada olemasolev teenus sihtrühma vajadustele vastavamaks. Projekti piirkonnaks on projekti tegevuste elluviimisel osalevate KOV-de territooriumid.

Taotlusvoorst saadud toetusega ei saa KOV-i(de)s hakata pakkuma teenust, mida juba pakutakse ja mida projekti raames edasi ei arendata. Toetuse saajal tuleb silmas pidada, et arendatavad teenused peavad vastama sihtrühma tegelikele vajadustele (nt eelnevalt on välja selgitatud milliseid toetavaid tegevusi ei ole seni pakutud, kui mille järgi on sihtrühmal vajadus).

Arendustegevustena käsitletakse selliseid toetavaid tegevusi, nagu uurimine ja analüüs, teenuse korraldusliku ja/või rahastusmudeli loomine, loodud lahenduste katsetamine sihtrühmadega, vajaliku abitehnoloogia kasutusele võtmine või olemasolevate lahenduste integreerimine või edasiarendamine, kasutajate ja sidusrühmade tagasiside analüüs, teenuse parendamine vastavalt saadud tagasisidele, teenuse või selle komponentide hinnastamine jms. Oluline on, et katsetamises osalevad need inimesed, kes konkreetset arendatavat teenust või teenuse komponenti vajavad. Katsetamine sihtrühmaga võimaldab saada teadmust, kas arendustegevuste käigus loodavad lahendused ka tegelikult töötavad, vastavad sihtrühma vajadustele, lahendavad ka eelnevalt tuvastatud probleeme.

Võimalikuks lähenemisviisiks arendamisel on kasutada teenusedisaini meetodeid, mida on sotsiaalvaldkonnas võimalik kasutada nii teenusekorraldaja seisukohast teenuste osutamise protsessi parandamisel kui ka organisatsiooni teenus(t)e arendamisel, sh kogu

teenusesüsteemi tasandil. Teenuste disainimine ja ümberdisainimine võimaldavad luua uusi lahendusi, mis vastavad paremini inimeste vajadustele ja on kasutajasõbralikumad. See võib olla seotud teenuse protsesside ja mudelite ümberkorraldamisega või tõenduspõhiste tegevusmudelite ja programmide, koolituste rakendamisega.

Arendustegevustena saab kombineerida KOV-i teenuseid erasektori teenustega, mida rahastab osaliselt või täies mahus KOV (nt virtuaalne tervisenõustamine, hooleandja teenus, kriisi- ja leinanõustamine, sihtrühmapõhised tugigrupid jms). Võimalik on ka teenusekomponentidel põhineva lähenemisviisi kasutamine (abivajajale ja vajaduse korral ka tema lähedastele on võimalik koostada personaalselt tema toetusvajadusele vastav teenusepakett ja isiklik eelarve) või vautšerite süsteemi kasutamine (abi- või toetusvajadusega inimene saab soovi korral erinevaid teenusekomponente hankida vautšerite eest erinevatelt teenuseosutajatelt).

Lõike 2 kohaselt tuleb tegevuste kavandamisel arvestada ligipääsetavuse nõuete ja universaalse disaini põhimõtetega⁴. Kavandatavad toetavad tegevused peavad olema liikumis-, nägemis-, kuulmis- ja intellektipuudega inimestele ning eristuvate vajadustega inimestele ligipääsetavad. Sealhulgas peab kogu projektiga seonduv info ja kommunikatsioon olema nii füüsiliselt kui ka digitaalselt ligipääsetav. Eristuvate vajadustega inimeste all mõeldakse näiteks eakaid, lapsi, väikelastega inimesi jne. Samuti tuleb arvestada selliste erivajadustega, mille iseloom on ajutine ning mis võivad ilmned tegevuses osalemise vältel ja tingida ajutise iseloomuga erivajaduse. Näiteks võib inimene vajada liiklusõnnetuse tagajärjel traumast taastumiseni, liikumiseks abivahendit (kargud, ratastool vms).

Ehkki taotlusvoorst ei rahastata füüsilise keskkonna kohandusi, siis näiteks on lubatud osta või rentida seadmeid (vt seletuskirjas § 5 selgitusi), mida abi- või toetust vajav inimene saab enda turvalisuse või toimetuleku tagamiseks kasutada (nt häirenupp). Kui arendatakse tegevusi, kuhu inimene peab oma kodust sõitma, peab transport olema ligipääsetav, nt ka ratastoolis olevale inimesele. Veebilehe loomisel tuleb samuti arvestada ligipääsetavuse nõuetega (nt nägemispuuetega inimestele).

Lõige 3 sätestab, et toetavad tegevused peavad olema kättesaadavad kõigile, olenemata inimese soost, rahvusest, vanusest, erivajadusest jms. Samuti tuleb vältida sealjuures stereotüüpset lähenemist erinevatele sihtrühmadele.

Lõige 4 sätestab, et toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega, millega ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju. Vastavalt rakenduskava DNSH (ingl. „*do not significant harm*“) analüüsile ei kahjusta TAT tegevused oluliselt ühtegi keskkonnanäesmärki ega suurenda negatiivseid keskkonnamõjusid. Tegevuste elluviimisel tuleb tagada minimaalne ökoloogiline jalajälg, koolituste jm ürituste korraldamisel lähtutakse nn keskkonnasõbraliku sündmuse põhimõtetest nii toitlustamise ja transpordi planeerimisel kui ka materjalide (trükised, meened, nimesildid) kasutamisel ja teabe vahendamisel (digiprügi vältimine). Võimalusel eelistatakse korduvkasutatavaid ja kestlikke tooteid ja pakendeid ning energiasäästlikke seadmeid, pakutakse veebikohtumiste võimalust, välditakse üleliigset transpordikasutust või valitakse väiksema CO₂-heitega sõidukeid. Teenuste ja toodete (mööbel, puhastustooted, kontoritarbed, IT-seadmed) hankimisel lähtutakse keskkonnaministri 29.06.2021 määruse nr 35⁵ „Hankelepingu esemeks olevate

⁴ <https://kompetentsikeskus.sm.ee/et/vordsed-voimalused/ligipaasetavus/mis-see/pohimoisted/universaalne-disain-ja-kaasav-disain>

⁵ <https://www.riigiteataja.ee/akt/102072021013>

toodete ja teenuste keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kohta riigihanke alusdokumentides kehtestavad tingimused“ lisades 4 sätestatud põhimõtetest.

Lõige 5 sätestab, et toetatavaid tegevusi tuleb teha võimalikult keskkonnasäästlikult sõltumata sellest, kas projektiga kaasneb ilmseid ohte keskkonnale ja rohepöörde väljakutseid. Lähtutakse Vabariigi Valitsuse Rohepöörde tegevusplaanist 2023–2025⁶. Arendustegevuste käigus on võimalus luua ja kasutusele võtta uudseid lahendusi sh abitehnoloogiaid, mis aitavad kaasa § 2 nimetatud eesmärgi ja tulemuste saavutamisele, efektiivsete lahenduste välja töötamist ning toetavad Eesti eesmäärke kliimanetraalse ühiskonna suunas liikumisel.

Määruse § 5 täpsustab kulude abikõlblikkust.

Lõikega 1 sätestatakse, et abikõlblike kulude tegemisel tuleb lähtuda Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*), käesolevas määruses ja taotluse rahuldamise otsuses (edaspidi *TRO*) sätestatust. Abikõlblikud on kõik kulud, mis on vajalikud §-s 2 nimetatud eesmärkide ja tulemuste elluviimiseks ja on tehtud vastavalt §-s 7 sätestatud piirmääradele. Abikõlblike kulude puhul tuleb lähtuda määruses sätestatud tingimustest. Kõik tegevustega seotud kulud peavad olema põhjendatud ning neil peab olema märkimisväärne mõju projekti tulemuste saavutamisele. Projekti mõju hinnatakse hindamislehe (Lisa 2) esimese hindamiskriteeriumi all. Mõju on võimalik hinnata juhul, kui on selgitatud tegevuse sisu, kestust ja selle vajalikkust lähtuvalt projekti sihtrühmast. Näiteks kui planeeritakse tugiteenuseid hoolduskoormusega inimestele, siis näidatakse nende kestus ja kordade arv ning põhjendatakse, millele toetudes on jõutud sellisele järeldusele. Kui soovitakse ellu viia tegevusi, mida varem Eestis ei ole tehtud või on tehtud väga vähesel määral, tuleb põhjendada (võimalusel viidata teiste riikide kogemusele), kuidas just need tegevused aitavad saavutada projekti tulemusi ja miks need on tõhusamad praegu pakutavatest teenustest.

Lõike 1 punktiga 1 sätestatakse abikõlbliku kuluna transpordikulu. Antud kulu on mõeldud sihtrühma teenusele suundumiseks või neile teenuse kättesaadavuse tagamiseks.

Lõike 1 punktiga 2 sätestatakse tingimused seadmete ostmiseks või rentimiseks. Lubatud on arendustegevuste käigus uue või kasutatud seadme (nt IT vahendid töötajatele, mis on otseselt teenuse osutamisega seotud või inimesele kodus paremat toimetulekut tagavad seadmed) rentimine või ostmine või hilisema väljaostukohustusega liisingulepingu alusel kasutamine vastavalt seadme tegelikule kasutamise proportsioonile projekti raames.

Lõike 1 punkt 3 sätestab, mis tingimustel on abikõlblikud teenuste arendustegevustega seotud vajaliku personali koolitamiskulud (sh supervisiooniga seotud kulud, abitehnoloogia kasutamiseks mõeldud koolitus jne). Koolitataval peab olema toetuse saaja või partneriga teenuse arendustegevusteks sõlmitud tööleping või võlaõiguslik leping ning koolitus peab olema seotud projekti raames arendatavate tegevustega, näiteks teenuse sisutegevuste või korraldusega, samuti kooskõlas projekti eesmärkide ja tegevustega.

Lõike 1 punkt 4 sätestab võimaluse lugeda abikõlblikeks kaudsed kulud.

Lõikes 2 tuuakse välja, millised kulud lisaks ühendmääruse §-s 17 nimetatule ei ole abikõlblikud.

Lõikega 3 sätestatakse, abikõlblike kulude hüvitamise alused.

⁶ <https://valitsus.ee/valitsuse-eesmargid-ja-tegevused/rohepoliitika/tegevusplaan>

Määruse §-s 6 sätestatakse projekti abikõlblikkuse periood. Projekti abikõlblikkuse periood on TRO-s sätestatud ajavahemik. Projekti tegevustega peab alustama hiljemalt kuue kuu jooksul taotluse esitamise kuupäevast.

Määruse §-s 7 kehtestatakse toetuse osakaal abikõlblikest kuludest ja piirsumma.

Lõike 1 kohaselt on toetuse minimaalne summa projekti kohta 200 000 (sh nii ESF toetus kui riiklik kaasfinantseering) eurot ja toetuse maksimaalne summa 350 000 eurot projekti kohta. Eelnevalt välja toodud summad ei sisalda omafinantseeringut, mis tuleb toetuse saajal endal kanda (20%).

Lõikega 2 sätestatakse, et kahe ja enama kohaliku omavalitsuse kaasamisel (nt üks KOV on taotleja ja teine on partner või taotleja on juriidiline isik ning kaks KOVi on kaasatud partnerina), siis maksimaalne toetuse summa projekti kohta on 500 000 eurot.

Lõikega 3 sätestatakse toetuse maksimaalne osakaal. Projekti võimalik kallinemine ja mitteabikõlblikud kulud jäävad toetuse saaja (partnerite kaasamisel ka partnerite) kanda.

Määruse 3. peatükis sätestatakse nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele.

Määruse §-s 8 sätestatakse nõuded taotlejale ja partnerile.

Lõike 1 kohaselt peavad taotleja ja partner vastama ühendmääruse § 3 lõikes 2 sätestatule.

Ühendmääruse § 3 lõike 2 punkti 1 kohaselt ei anta toetust projektile, kui taotlejal või partneril on varasema projekti raames finantskorrektsiooni otsuse kohaselt tagasimaksmisele kuuluv toetus tagasi maksmata. Siinkohal peetakse silmas eelkõige olukorda, kus toetuse tagasimaksmiseks ettenähtud tähtaeg on möödunud, sealhulgas ajatamisgraafiku alusel, kuid toetust ei ole ettenähtud mahus tähtaja jooksul tagasi makstud. Nõude mõte ei ole kohustada tagasimaksmisele kuuluvat toetust tagasi maksuma enne tagasimakse tähtaega, vaid sellega ajendatakse tagasimaksmisele kuuluvat toetust maksuma tagasi tähtjaks. Finantskorrektsiooni otsuse kohase tagasinõude olemasolu ja tagasimaksete tegemist saab kontrollida struktuuritoetuse registrist. Ühendmääruse § 3 lõike 2 punktis 2 nimetatud kehtiva karistuse puudumise kontrollimiseks on RÜ-I õigus teha järelepärimine karistusregistrisse. Isik loetakse karistatuks või tal on kehtiv karistus kuni karistusregistri seaduse alusel karistusandmete kustutamiseni ja arhiivi kandmiseni. Taotlejal, partneril või tema seaduslikul esindajal ei tohi olla määratud kehtivat karistust karistusseadustiku § 209 (kelmus), § 209¹ (hanke kelmus), § 210 (soodustuskelmus), § 260¹ (Eestis ilma seadusliku aluseta viibivale välismaalasele töötamise võimaldamine), § 372 (tegevusloata ja keelatud majandustegevus), § 373 (ärikeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine), § 379 (audiitor- ja erikontrolli tulemuste esitamata jätmine ja ebaõige esitamine) ega § 384 (maksejõuetuse põhjustamine) alusel. Ühendmääruse § 3 lõike 2 punkti 3 kohaselt ei tohi taotleja ja partneri taotluses nimetatud tegevusega seotud majandustegevus olla lõppenud ega peatunud, kui nad tegelevad majandustegevusega ning punkti 4 kohaselt ei tohi taotleja ja partneri maksu- või maksevõlg riigile koos intressiga olla suurem kui 100 eurot või see on ajatatud. Punkti 5 kohaselt, juhul kui see on asjakohane, on taotleja täitnud taotluse esitamise ajaks maksudeklaratsiooni ja majandusaasta aruande esitamise kohustuse. Punkti 6 kohaselt ei tohi taotleja ega partner olla pankrotis, likvideerimisel ega sundlõpetamisel. Punktis 7 sätestatakse, et taotleja ega partner ei tohi olla raskustes ettevõtja, kui nii on ette nähtud Euroopa Liidu õiguse kohaselt. Punktis 8 sätestatakse, et neil on projekti elluviimiseks ja haldamiseks vajalik kvalifikatsioon või kogemus ning õiguslik, organisatsiooniline või tehniline eeldus vastavalt toetuse andmise tingimuste määrusele.

Lõike 2 kohaselt võib taotlejaks olla juriidiline isik, valitsusasutus või selle hallatav riigiasutus ja kohaliku omavalitsuse asutus. Seejuures on juriidiline isik lai termin, mis hõlmab muuhulgas näiteks ka KOV-e, omavalitsusliituseid aga ka omavalitsuste arenduskeskuseid.

Lõige 3 seab lisatingimused, kui taotlejaks on keegi muu kui kohaliku omavalitsuse üksus. Kui taotlusesse on kaasatud rohkem kui üks KOV, tuleb tegevusi ellu viia kõigi kaasatud KOV-ide territooriumil.

Määruse § 9 kohaselt kohalduvad taotlejale ühendmääruse § 2 sätestatud õigused ja kohustused. Eelkõige peab taotleja ise tõendama, et tema ja kaasatud partner(id) vastavad määruses nõutud tingimustele. Taotluses on oluline kirjeldada projektiga seonduvat võimalikult selgelt ja täpselt. Samuti tuleb taotlejal RÜ nõudmisel anda täiendavat teavet, sest taotluse menetleja peab veenduma, et taotleja ja taotluses esitatud teave vastavad toetuse andmise tingimustele. Taotleja peab võimaldama taotluse menetlejal kontrollida taotluses nimetatud asjaolusid ka taotleja või partneri juures või kavandatava tegevuse rakendamise asukohas. Kui pärast taotluse esitamist taotluses esitatud andmed muutuvad või ilmnevad uued asjaolud, mis võivad mõjutada taotluse kohta otsuse tegemist, peab taotleja sellest taotluse menetlejat esimesel võimalusel teavitama.

Määruse §-s 10 sätestatakse taotlusele esitatavad nõuded. Taotlus peab vastama TAT ja ühendmääruse § 4 lõike 1 punktides 1-10, 12 ja 15 sätestatule.

Lõige 2 sätestab, et taotlus peab sisaldama lisaks ühendmääruse sätestatud kinnitustele ka partnerite kinnitust projektis osalemise kohta, milleks on ette nähtud TAT lisa 1 vorm.

Lõige 3 sisaldab sama kulu topeltrahastamise keelu põhimõtet, mille kohaselt võib projekt saada toetust ühest või enamast ühendmääruses nimetatud fondist või ühest või enamast ühendmääruses nimetatud programmist ja muudest ELi vahenditest tingimusel, et kulu, mis esitatakse maksetaotluses toetuse saamiseks ühest fondist, ei saa toetust mõnelt teiselt fondilt või muult ELi vahendilt või riigieelarvest ega samalt fondilt teise programmi raames.

Määruse 4. peatükis sätestatakse toetuse taotlemise ja menetlemise kord.

Määruse §-s 11 sätestatakse taotlusvooru avamise tingimused. RA esitab RÜ-le lisaks taotlusvooru ajakavale ja eelarvele ka projektitaotlusel ja aruandes kajastatavad andmed. Kuna taotluste esitamine ja aruannete esitamine toimub ainult struktuuritoetuse e-toetuse keskkonnas, puudub vajadus eraldi lisadena kinnitatavate vormide järele. Taotlusvooru tähtajast ja taotlusvooru eelarvest teavitatakse avalikkust ja sihtrühmi Riigi Tugiteenuste Keskuse kodulehel www.rtk.ee vähemalt 10 kalendripäeva enne taotlusvooru avamise tähtpäeva. Tegemist on jooksva taotlusvooriga. Taotlemise võib sulgeda enne algselt välja kuulutatud tähtpäeva või eelarveliste vahendite lõppemist. Taotlusvooru ennetähtaegse sulgemise kooskõlastab rakendusüksus rakendusasutusega enne sulgemisteate avaldamist.

Määruse §-s 12 reguleeritakse taotluste esitamist.

Määruse §-s 13 sätestatakse taotluse menetlemise kord.

Määruse §-s 14 sätestatakse taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavaks tunnistamine.

Määruse §-s 15 sätestatakse projektide hindamine ning hindamiskriteeriumid ja -metoodika.

Lõikes 1 sätestatakse, et nõuetele vastavaks tunnistatud taotlusi hindab RÜ määruses välja toodud valikukriteeriumide alusel.

Hinnatakse projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava eesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele, projekti põhjendatust ja selle kuluefektiivsust, samuti taotleja ja partneri suutlikkust projekti ellu viia ning projekti kooskõla strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega seotud horisontaalsete põhimõtete (sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused, ligipääsetavus) eesmärkide saavutamisse. Projektide hindamisel ei arvestata regionaalseid erinevusi. Projekti tegevuste regionaalne piiramata jätmine võimaldab ellu viia projekte, millel on suurim positiivne mõju projekti sihtrühmale, olenemata nende elukohast. Eeldus on, et projekte taotletakse seal, kus probleemi tunnetatakse teravamalt ning on olemas suutlikud rakendajad. Selline lähenemine on põhjendatud, kuna avatud taotlusvoorude projektide vahendid on piiratud ja samas projektid täiendavad KOVide kaudu üle Eesti pakutavaid sekkumisi. Projektide kaudu saab pakkuda sihtrühmadele personaalset ja uuenduslikku lähenemist.

Kuna TAT määrus ei sisalda täpsustavaid projektide valikukriteeriumeid ja -metoodikat, siis vastavalt ühendmääruse § 7 lõikele 2 esitab RA need kümne tööpäeva jooksul pärast allkirjastamist korraldusasutusele (KA) toetuste kajastamist keskselt käsitleval veebilehel avaldamiseks. RA kooskõlastab kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis projektide valikukriteeriumid ja -metoodika KA ja Rahandusministeeriumiga ning RA-dega, kes nõustavad riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegilistesse sihtidesse ja aluspõhimõtetesse panustamist vastavalt oma vastutusvaldkonnale.

Lõikega 2 sätestatakse, et nõutele vastava taotluse hindamise protsessis osalevad kaks erapooletut, sõltumatut, usaldusväärset valdkonna eksperti. Isik on käsitletav valdkonna eksperdina, kui ta on hästi tuttav taotlusvooru raames rahastatavate tegevuste sihtrühmadega, mõistavad projektide olemust ja olulisust ning oskavad hinnata kavandatud tegevuste võimalikku mõju sihtrühma tööturule integreerimisel. Taotlusi hindavate ekspertide valimise korraldab RÜ ja ekspertide nimekirja kooskõlastab RA.

Lõikega 3 sätestatakse, et eksperdid peavad oma hinnangus saavutama konsensuse ning kohustusvad esitama täidetud ja digitaalselt allkirjastatud hindamiselehe RÜ-le 14 kalendripäeva jooksul taotluse hindamiseks saamisest. Hindamiseks kasutavad eksperdid lisaga 2 kehtestatud hindamislehte.

Lõike 4 võimaldab RÜ-l kaasata täiendavaid eksperte, kes on taotluse spetsiifikast tulenevalt vastava valdkonna spetsialistid.

Lõike 5 kohaselt peavad projekte hindavad eksperdid kinnitama oma sõltumatust, erapooletust hinnatava projekti osas ning kohustuvad mitte avaldama projekti hindamise käigus ilmnenu infot taotleja kohta.

Lõike 6 kohaselt loetakse projekti taotluse hinnang positiivseks, kui projekti koondhinne lõikes 6 nimetatud viie valikukriteeriumi alusel on vähemalt 16 hindepunkti ja kui ühegi hindamiskriteeriumi lõikes pole saadud koondhinnet, mis on madalam kui üks, ei ole esimese hindamiskriteeriumi „Projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele“ hindeks saanud vähem kui neli või teise hindamiskriteeriumi „Projekti põhjendatus“ hindeks saanud vähem kui viis. Esimese kriteeriumi puhul on oluline, et taotlusest selgub mil viisil panustab kavandatud projekti tegevus meetme eesmärgi saavutamisse. Olulisel kohal on hinnatava projekti kooskõla valdkonna arengukavaga ning selle mõju rakenduskava erieesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele, sh mil määral panustavad kavandatud tegevused meetme väljund- ja tulemusnäitajatesse. Teise kriteeriumi puhul hinnatakse projektis püstitatud eesmärki teemavaldkonna vaatepunktist ja hetkeolukorra kirjeldusest lähtuvalt ehk seda, kui hästi on taotleja projekti kavandamisel arvestanud teemavaldkonna hetkeolukorda. Samuti hinnatakse seda, kas sihtrühma vaatepunktist on kavandatud tegevuskava mõistlik, vajalik ja teostatav ning kas taotleja on arvestanud riskidega ja kavandanud nende maandamiseks tegevusi.

Taotlused, mille puhul on projekti mõju või põhjendatus ebaselge ning kriteeriume on hinnatud alla ettenähtud lävendi, ei kvalifitseeru rahastamisele.

Määruse §-s 16 nähakse ette taotluse rahuldamise tingimused ja kord.

Lõikes 3 selgitatakse, et TROs täpsustatakse toetuse saaja õigusi ja kohustusi ning toetuse saamise tingimusi, sealhulgas märgitakse lisaks ühendmääruse § 8 lõikes 4 sätestatule projektis osalejate andmete kogumise kord ja ulatus. See tähendab seda, et taotleja tagab iga tegevuse puhul seireks, hindamiseks, finantsjuhtimiseks, kontrollimiseks ja auditeerimiseks vajalike andmete kogumise, sealhulgas tuleb vajaduse korral koguda andmeid üksikute osalejate kohta. Andmed tuleb salvestada e-toetuse keskkonna sündmuste infosüsteemis ning näitajaid puudutavad andmed jaotada soolise tunnuse alusel. Euroopa Komisjoni andmekorje nõuete täitmiseks kogub toetuse saaja osalejatelt, kellele andmekorje kohustus kohaldub, isikuandmed ulatuses, mis on vajalik registritest andmekorje tegemiseks (isikukood) ja mis ei ole olemasolevatest registritest ammendavalt kättesaadavad vastavalt korraldusasutuse juhendile. Osalejate andmeid kogutakse e-toetuse keskkonna sündmuste infosüsteemis.

Määruse §-s 17 nähakse ette taotluse rahuldamata jätmise tingimused ja kord.

Lõikes 3 sätestatakse menetluses oleva taotluse rahuldamata jätmise, tuginedes ühendmääruse § 9 lõikele 1, mille kohaselt võib taotluse osaliselt rahuldada, kui taotluse täielik rahuldamine ei ole võimalik taotluste rahastamiseks ettenähtud eelarve mahu tõttu, samuti juhul, kui taotluse täielik rahuldamine ei ole põhjendatud, arvestades taotletud toetuse summat, projekti tegevusi, tulemusi või eesmärki. Eelnimetatud juhul tehakse ühendmääruse § 8 lõike 2 punkti 5 alusel taotluse rahuldamata jätmise otsus.

Lõikes 4 täpsustatakse, et taotluse rahuldamata jätmise otsuses märgitakse ühendmääruse § 8 lõikes 4 nimetatud andmed. See tähendab seda, et taotluse rahuldamata jätmise otsus peab olema vormistatud kirjalikult ning selles peavad olema märgitud otsuse tegemise alus ja põhjus ning kaalutlused (valikukriteeriumide alusel hindamise tulemus), samuti peab taotluse rahuldamata jätmise otsus selgitama otsuse vaidlustamise võimalusi, selle korda ja tähtaega.

Määruse § 18 sätestab taotluse osalise rahuldamise korra. See tähendab, et mõnda algse taotluse põhiesemeks olevat asjaolu, näiteks toetuse summat, projekti tegevusi ja tulemusi, ei toetata algses taotluses nimetatud ulatuses või kujul. Taotluse osalise rahuldamise otsus tehakse taotlejaga eelnevalt kooskõlastatult ning selles fikseeritakse, millises ulatuses taotlus rahldatakse. Muutmisettepanek on põhjendatud näiteks juhul, kui projekti tegevused pole taotletavas mahus sobivad, vajalikud või piisavalt tõhusad ning kui taotluses nimetatud asjaolu muutmise tulemusel on projekti mõju meetme või selle tegevuse tulemusse põhjendatum. Selline ettepanek võib tugineda ekspertide konsensuslikule arvamusele. Muutmisettepanek võib olla ajendatud ka asjaolust, et taotluste rahuldamiseks kavandatud eelarve ei võimalda taotletud toetuse summat täielikult katta. Taotlejale pakutakse võimalust kaaluda, kas ta on nõus näiteks väiksema toetussummaga projekti ellu viima või vajaduse korral projekti muutma. Muudatusettepaneku tegemisel on RÜ-I kohustus taotleja ära kuulata. Kui taotleja ei ole nõus projekti muutma ehk kokkulepet ei saavutata, jäetakse taotlus rahuldamata.

Määruse 5. peatükis sätestatakse TRO muutmise ja kehtetuks tunnistamise kord.

Määruse §-s 19 nähakse ette TRO muutmise kord.

Kui muutuvad ühendmääruse § 12 lõike 2 punktides 1–3 nimetatud asjaolud, tuleb toetuse saajal teavitada RÜ-d viivitamata kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Eelnimetatud juhul kontrollib RÜ muutuse vastavust toetuse andmise tingimuste määruses sätestatud nõuetele, selle asjakohasuse korral hinnatakse muutuse asjakohasust projekti valikukriteeriumide alusel. TRO muutmise otsustab RÜ kümne tööpäeva jooksul

vastavasisulise avalduse saamisest, täiendavate asjaolude ilmnemise korral on RÜ-I õigus pikendada taotluse menetlemise tähtaega kuni kümne tööpäeva võrra. Vajaduse korral kaasatakse hindamisse eksperte.

Määruse §-s 20 sätestatakse TRO kehtetuks tunnistamine. Otsuse täielikult või osaliselt kehtetuks tunnistamise alused tulenevad ühendmääruse §-s 14 või § 37 lõikes 7 sätestatust.

Ühendmääruse §-i 14 kohaldatakse muuhulgas juhul, kui ilmnevad asjaolud, mille kohaselt ei oleks taotlust rahuldatud või seda oleks tehtud osaliselt. Samuti võidakse TRO kehtetuks tunnistada juhul, kui taotlemisel, TRO muutmisel või projekti elluviimisel ilmneb, et toetuse saaja ei saavuta kokkulepitud tulemust. TRO võidakse kehtetuks tunnistada ka juhul, kui toetuse saaja avaldust TRO-d muuta ei rahuldata ja toetuse saajal ei ole võimalik toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel jätkata või kui toetuse saaja esitab avalduse toetuse kasutamisest loobuda. TRO tunnistatakse kehtetuks ka juhul, kui toetuse saaja või partner või tema seaduslik esindaja on toetuse taotlemisel või kasutamisel tunnistatud süüdi karistusseadustiku §-de 209–210, 372, 373, 379 või 384 alusel, samuti juhul, kui toetuse saajat või partnerit on karistatud karistusseadustiku § 260¹ (Eestis ilma seadusliku aluseta viibivale välismaalasele töötamise võimaldamine) alusel ja toetus on määratud 12 kuu jooksul enne ebaseadusliku töötamise võimaldamise avastamist või tuleb toetus maksta välja viie aasta jooksul ebaseadusliku töötamise võimaldamise avastamisest. Ühendmääruse § 14 lõige 3 sätestab käitumisviisi TRO kehtetuks tunnistamisel nähes ette aluseta makstud toetuse tagasimaksmise kohustuse. Vastavalt ühendmääruse § 37 lõikele 7 on võimalik tunnistada TRO kehtetuks juhul, kui finantskorrektsiooni otsusega vähendatakse kogu TRO-s nimetatud toetust.

Lõige 2 sätestab, et toetuse saajal tuleb saadud toetus tagastada TRO kehtetuks tunnistava otsuse kohaselt.

Määruse 6. peatükis sätestatakse toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused.

Määruse §-s 21 sätestatakse toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused. Toetuse saaja õigusi ja kohustusi täpsustatakse TRO-s.

Lõike 2 punktis 3 sätestatakse, et toetuse saajal tuleb tagada projektis osaleja kuulumine sihtrühma ning tõendada sihtrühma kuuluva isiku osalemist kavandatud tegevustes. Osalemise tõendamine kavandatud tegevustes tähendab, et toetuse saaja kogub osalejatelt taasesitatavas vormis kinnituse tegevuses osalemise kohta. Sihtrühma kuuluvust hindab toetuse saaja talle kättesaadavate andmete põhisel.

Lõike 2 punktis 4 sätestatakse toetuse saaja kohustus lähtuda toodete ja teenuste hankimisel keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumitest. Kuigi alates 01.01.2022 muutus riigihangetes kohustuslikuks keskkonnahoidlike kriteeriumite kasutamine neljas tooterühmas: mööbel, puhastustooted ja -teenused, kontori IT-seadmed ning koopia- ja joonestuspaber on elluviija kohustatud kõigi toodete ja teenuste hankimisel lähtuma keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumitest. Keskkonnahoidlik riigihange tähendab minimaalse negatiivse keskkonnamõjuga toodete või teenuste hankimist. Keskkonnahoidlik riigihange on defineeritud menetlusena, mille abil riigiasutused hangivad kaupu, teenuseid ja ehitustöid, millel on nende olulusringi jooksul ehk nii tootmisel, kasutamisel kui ka kasutusest kõrvaldamisel väiksem negatiivne keskkonnamõju, võrreldes muul juhul hangitavate, sama esmaülesandega kaupade, teenuste ja ehitustöödega. Tegemist ei ole riigihanke eritüübiga, vaid see on tavapärane läbiviidud hange, mille puhul võetakse arvesse lisaks muudele nõuetele ka keskkonnanõudeid. Ei ole vahet, kas tegu on avatud, piiratud, lihtsustatud vms hankemenetlusega – keskkonnanõudeid saab kõigi puhul kasutada⁷.

⁷ <https://kliimaministeerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/ringmajandus/keskkonnahoidlikud-riigihanked>

Lõike 2 punkt 5 kohustab toetuse saajal tegevusi ellu viima kõikide projekti kaasatud kohalike omavalitsuste haldusterritooriumil. Eelnev tähendab, et kui taotlejaks on KOV ning ta kaasab partnerina teise KOVi, siis peavad tegevused toimuma mõlema KOV-i territooriumil.

Lõikes 3 sätestatakse partneri kohustused. Partneri ja toetuse saaja kohustused kattuvad suures osas. Erinevuseks on toetuse saaja kohustus tagada projekti elluviimine ettenähtud tingimustel nõutud tulemuse saavutamiseks, teavitada RÜ-d e-toetuse keskkonnas projektiga seotud andmete muutumise vajadusest ja tagastada tagasimaksmisele kuuluv toetus.

Lõikest 4 tuleneb kohustus tagada loodud lahenduste avalik kättesaadavus, toetuse saaja või partneri kodulehel. See annab võimaluse vooru raames välja töötatud häid lahendusi jagada tutvumiseks ka teistele KOV-dele ja üldsusele.

Määruse 7. peatükis sätestatakse aruannete esitamisega seotud tingimused.

Määruse §-s 22 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamise kord. Toetuse saaja on kohustatud esitama RÜ-le aruande projekti elluviimise kohta kaks korda aastas. Aruande esitamiseks tuleb toetuse saajal kasutada e-toetuse keskkonda.

Esitatud vahe- ja lõpparuannete puhul kontrollib RÜ 20 tööpäeva jooksul aruande esitamist e-toetuse keskkonnas, kas aruanne on nõuetekohaselt täidetud. Kui aruandes puudusi ei esine, kinnitab RÜ aruande. RÜ-l on õigus nõuda kümne tööpäeva jooksul aruande täiendamist, kui ta leiab, et esitatud info on ebapiisav.

Samuti sätestatakse, et toetuse saaja peab lõpparuande lisana esitama ülevaate strateegia „Eesti 2035“ sihtide saavutamisest.

Määruse 8. peatükis sätestatakse toetuse maksmise tingimused.

Määruse § 23 sätestab toetuse maksmise korra.

Määruse § 24 sätestab makse menetlemise peatamise. RÜ võib toetuse maksmise aluseks olevate dokumentide või ettemakse kasutamise tõendamise menetlemise osaliselt või täielikult peatada ühendmääruse §-s 33 nimetatud juhtudel, milleks võib olla puudulikkus makse või ettemakse kasutamise tõendites ja RÜ vajadus saada lisainformatsiooni. Samuti võib maksed peatada olukorras, kus esineb küsitavusi menetluses oleva makse või projekti raames varem tehtud makse abikõlblikkuses. RÜ võib makse menetlemise osaliselt või täielikult peatada ka juhul, kui on ilmnunud kahtlus toetuse saaja võimekuses viia ellu tegevusi või saavutada kavandatud tulemusi ettenähtud ajaraamis, esineb toetuse kasutamisega seotud kohustuste täitmata jätmist ning olukorras, kus maksetaotlusega taotletavat toetuse summat on võimalik tasaarveldada finantskorrektsiooni otsuse kavandis nimetatud tagasimaksmisele kuuluva toetusega ja on ilmnunud ühendmääruse § 34 lõike 1 punktis 4 nimetatud asjaolud või esineb põhjendatud kahtlus nendes.

Määruse 9. peatükk sätestab finantskorrektsioonide tegemise ja vaiete esitamise korra.

Määruse §-s 25 kehtestatakse finantskorrektsioonide tegemise ja toetuse tagastamise kord. Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus nõutakse tagasi vastavalt ÜSS2021_2027 §-des 28–30 ja ühendmääruse §-des 34–38 sätestatule. Ühendmääruse §-des 34–36 on sätestatud finantskorrektsiooni tegemise ja tegemata jätmise alused ja finantskorrektsiooni protsendimäärad ning §-des 37 ja 38 on sätestatud finantskorrektsiooni otsuse vormistamise nõuded ja tingimused toetuse tagasimaksmise ajatamiseks.

Määruse §-s 26 viidatakse vaide esitamise erisustele.

Määrusel on kaks lisa.

Lisa 1 on partneri kinnituskiri (vorm).

Lisa 2 on ekspertide hindamislehe vorm, mille alusel projekte hinnatakse.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Määruse koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1060/2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta, ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika suhtes kohaldatud finantsreeglid;

2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1057/2021, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013.

4. Määruse mõjud

TAT mõjutab otseselt rakenduskava 2021-2027 prioriteedi „Sotsiaalsem Eesti“ eesmärkide ja tulemuste saavutamist.

Samuti panustab eelnõu 2024–2027. aasta eelarvestrateegia heaolu tulemusvaldkonna Sotsiaalhoolekande programmi, aidates kaasa tegevuse „Pikaajalise hoolduse poliitika kujundamine, KOV võimestamine“ elluviimisele.

Ühtlasi aitab eelnõu kaasa riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ eesmärkide täitmisele, kuivõrd määruse eelnõu kohaselt toetatakse projekte, mille tegevustega panustatakse „Eesti 2035“ alasihtidesse „Hooliv ühiskond“ ja Eesti on inimesekeskne riik“, toetades ligipääsetavust ja soolise võrdõiguslikkuse edendamist, parandades hoolduskoormusega inimeste olukorda ning erivajadusega ja vanemaealistele inimestele iseseisvaks toimetulekuks võrdsete võimaluste loomist. Projektide hindamisel võetakse muuhulgas arvesse projekti koosõla „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega.

TAT-ga toetatakse projekte, mille tegevused aitavad abi- või toetusvajadusega inimestel võimalikult kaua oma eluga iseseisvalt hakkama saada ning mis aitavad kaasa kvaliteetsete kodus elamist toetavate sotsiaalteenuste või hoolduskoormust leevendavate teenuste, samuti sotsiaalsete probleemide süvenemist ennetavate meetmete kättesaadavusele kohalikul tasandil. Seega lisaks abi- või toetusvajadustega inimeste abistamisele aitavad TAT projektid leevendada nende inimeste lähedaste halduskoormust.

Toetatavate projektide elluviimisel on oluline mõju riigivalitsemisele ja kohaliku tasandi arengule. Planeeritud projektide edukas elluviimine toetab ühtlast arengut ja elukvaliteedi paranemist.

Sotsiaalne mõju

Määruse eelnõu tegevuste ellu viimine, mille raames aidatakse abi- või toetusvajadusega inimestel võimalikult kaua oma kodus elada, toob eelduslikult kaasa positiivse sotsiaalse mõju toetusvajadustega inimestele, kes TAT projektidest osa saavad. See võib hõlmata mõju nii vaimsele ja füüsilisele tervisele, aga ka heaolule ja sotsiaalsele kaitsele. Samuti võimaldab TAT tegevuste elluviimine ennetada institutsionaalsetele teenustele sattumist. Kodus elavate abi- või toetusvajadustega inimeste hulka võivad kuuluda näiteks koduteenuse,

tugiisikuteenuse, isikliku abistaja teenuse ja sotsiaaltransporditeenuse saajad, kuid ka inimesed, kes praegu KOV-lt ühtegi sotsiaalteenust ei saa.

Seoses abi- või toetusvajadusega inimesele sobivate ja vajalike sotsiaalteenuste osutamisega väheneb ka pereliikmete ja teiste lähendaste hoolduskoormus. Seeläbi säilib või paraneb abi- või toetusvajadusega inimeste toimetulek, elukvaliteet ning paraneb ka hoolduskoormusega inimeste elukvaliteet. Lähedaste hoolduskoormuse vähendamine parandab ka hoolduskoormusega inimeste võimalusi tööturul osaleda.

Kokkuvõtvalt võib hinnata, et muudatustest mõjutatud sihtrühma suurus on väike, sest väljundnäitajaks seatud 6270 eeldatavat projektist teenust saanud inimest moodustab täisealiste elanike koguhulgast väga väikese osa. Mõju ulatus on võib olla nii keskmine kui ka suur, sõltuvalt sellest, milliseid muudatusi TAT rakendamine abi- või toetusvajadusega inimestele kaasa toob. Mõju avaldumise sagedus võib samuti olla nii keskmine kui ka suur, sõltuvalt sellest, kui suur on konkreetse teenusesaaja kõrvalabi vajadus. Kindlasti on tegemist regulaarse kokkupuutega, mis osadel teenusesaajatel on igapäevane, osadel harvemini esinev. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Eeldatavalt kaasneb avatud taotlusvooru rakendamisega seotud muudatusega sihtrühmale oluline sotsiaalne mõju.

Mõju majandusele

TAT tegevuste ehk projektide kaudu, millega aidatakse abi- või toetusvajaduste inimesi, väheneb eeldatavalt pereliikmete ja teiste lähedaste hoolduskoormus. See loob eeldused rohkemate inimeste tööga hõivatuseks ja toob kaasa suuremad maksulaekumised riigile ning suurendab ka perede sissetulekuid.

Samas ei pruugi kavandatavad tegevused muuta abi- või toetusvajadustega inimestele kuluvat summat väiksemaks, sest projektide läbiviimisega kaasnevad kulud ja halduskoormus. Teisalt on teada, et asutuspõhine hooldus on nii teenuse saaja kui ka KOV jaoks tunduvalt kulukam kui näiteks koduteenuse pakkumine. Samuti võib abi- või toetusvajaduse n-ö varane märkamine tekitada olukorra, kus abivajaja saab teenuseid õigel ajal ja tema olukord ei halvene, mistõttu hilisem abivajadus on koordineeritud tegevuse tõttu väiksem ja sellega seoses on ka kulud väiksemad. On tõenäoline, et TAT tegevustest, millega toetatakse inimeste võimalikult kaua kodus elamist, saavad kasu näiteks seniste koduteenuse saajate kõrval ka need inimesed, kes siiani ei ole sotsiaalhoolekandelist abi KOV-st saanud.

Paratamatult kaasneb TAT tegevuste rakendamisega projekte läbiviivatele asutustele halduskoormus. Mõju avaldumise sagedust ja ulatust saab hinnata keskmiseks. Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Kokkuvõttes võib avatud taotlusvooru mõju majandusele hinnata suureks.

Mõju kohaliku omavalitsuse korraldusele

TAT rakendamine avaldab mõju KOV-le, kes on kas toetuse saajad või kaasatud projekti partnerina. Näiteks võivad kavandatavad tegevused kaasa uute teenuste välja arendamise, luua KOV-le uusi ülesandeid ja seeläbi kaasa tuua täiendavate töökohtade loomise. Seega võib mõju ulatust hinnata suureks või keskmiseks, sõltuvalt sellest, kui palju KOVide halduskoormus kasvab ning kas ja milliseid uusi ülesandeid lisandub.

TAT-st on võimalus rahastust taotleda kõigil Eesti KOVidel vastavalt määruses sätestatud toetuse saamise piirsumma ja taotleja tingimustele. Samas on praegu keeruline hinnata, kui paljud KOVid avatud taotlusvoorudes osalevad.

KOVidele lisanduvad ESF+ toetuste saamisega täiendavad ülesanded (nt projektijuhtimine, seireandmete kogumine jms), mida tuleb täita kuni projekti lõppemiseni. Kuna ESF+i

toetusega kaasnevad kohustused suurendavad KOVide töökoormust teatud regulaarsusega, võib mõju avaldumise sagedust hinnata keskmiseks.

Ebasoovitavate mõjude riski ei tuvastatud. Kokkuvõttes võib hinnata, et mõju kohaliku omavalitsuse korraldusele on suur.

Sooline võrdõiguslikkus, võrdsed võimalused ja ligipääsetavus

Abi- või toetusvajadusega inimeste abistamine erinevate sotsiaalteenuste, aga ka teiste meetmete kaudu, et nad saaksid võimalikult kaua oma eluga iseseisvalt hakkama, parandab nende elujärge. See omakorda aitab edendada võrdset kohtlemist, kuivõrd väldib inimeste ebasoodsamasse olukorda seadmist vanuse, tervise või puude olemasolu tõttu. Tegevuste ja pakutavate teenuste kavandamisel võetakse arvesse erinevusi eri soost, rahvusest, vanuses, erivajadusega inimeste olukorras ja vajadustes ning välditakse teenuste osutamisel stereotüüp.

TATga toetatavad tegevused panustavad ka hoolduskoormuse vähendamisesse. Hooldamisega on aga rohkem seotud naised kui mehed. 2022. aastal oli Eesti tööjõu-uuringu andmetel suure hoolduskoormusega (20+ tundi nädalas) täiskasvanuid hooldavaid inimesi kokku 21 700, neist 14 100 ehk ligi 2/3 olid naised. Seega määruse eelnõuga toetatav hoolduskoormuse vähendamine panustab soolise võrdõiguslikkuse edendamisse.

Määruse eelnõuga toetatavad meetmed panustavad ka ligipääsetavuse suurendamisesse, kuivõrd tegevuste kavandamisel tuleb arvestada ligipääsetavuse ja universaalse disaini põhimõtetega, mis hõlmavad liikumis-, nägemis-, kuulmis- ja intellektipuudega inimeste erivajadusi, samuti ajutise iseloomuga erivajadusi. Abi- või toetusvajaduse inimeste hulka, kes elluviidavate projektide raames kasu saavad, võivad kuuluda puudega inimesed, mistõttu tegevuste elluviimisel on oluline jälgida, et osalejatele on tagatud ligipääs tegevustele olenemata nende erivajadusest. Samuti on ligipääsetavuse mõõdik üheks näitajaks, mida avatud taotlusvooru rakendamisel „Eesti 2035“ eesmärkide saavutamiseks kasutatakse.

Mõju regionaalarengule

Regionaalse tasakaalustatuse suurendamist kajastav „Eesti 2035“ mõõdik on „rahulolu kohaliku omavalitsuse üksuste teenustega“.

„Eesti 2035“ strateegia näeb riigi olulise arenguvajadusena ette, et inimesele peavad kõik avalikud teenused olema kättesaadavad, ligipääsetavad ja kvaliteetsed füüsilises või digiruumis, olenemata tema elukohast.

TAT on üle-Eestiline, see tähendab toetust võivad taotleda kõikides Eesti piirkondades asuvad taotlejad, olgu nad juriidilised isikud, sh KOV-d, valitsusasutused või selle hallatavad riigiasutused või KOV asutused. Projekti piirkondadeks on projekti tegevuste elluviimisel osalevate KOV-de territooriumid.

Keskkond ja kliima

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH analüüsi kohaselt ei oma meede olulist kahju kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisele ning seega puudub vajadus täiendavate leevendusmeetmete kehtestamiseks. Toetatud tegevused ei tohi suurendada negatiivset keskkonnamõju, sealhulgas tuleb koolituste korraldamisel ja teadlikkuse suurendamisel taaskasutada maksimaalselt materjale ja vahendeid ning planeerida üritusi läbimõeldult, et nendel osalemine oleks vähima ökoloogilise jalajäljega. Teenuste ja toodete hankimisel tuleb järgida keskkonnanahoidlike riigihangete põhimõtteid. Keskkonnanahoidlik riigihange on protsess, mille käigus püüavad ametiasutused

hankida selliseid kaupu, teenuseid ja ehitustöid, mille keskkonnamõju on kogu nende olusringi jooksul väiksem kui sama põhiülesandega kaupadel, teenustel ja ehitustöödel, mida muul juhul hangitaks.

Jätkusuutlikkus

Tegemist on ajutise toetusmeetmega ning toetuse saajate peamine suund peab olema arendada välja jätkusuutlikud ja tõhusad lahendused, mida pärast projekti rahastuse lõppu oleks võimalik osapoolte eelarvevahenditest jätkuvalt rahastada, et inimesed ei jääks neile vajalikust toetusest ilma

Andmekaitsealane mõjuhinna

Määruse alusel võib taotlejaks (pärast TRO-d toetuse saajaks) olla:

- 1) kohaliku omavalitsuse asutus;
- 2) juriidiline isik;
- 3) valitsusasutus või selle hallatav riigiasutus.

Kui taotlejaks on muu isik kui KOV, peab taotleja partnerina kaasama vähemalt need KOV-i, mille territooriumil hakatakse teenust osutama. Enne teenuse osutamise algust peab projektis osalev KOV olema vastavalt SHS §-le 15 selgitanud välja abi saamiseks pöördunud inimese teenusevajaduse, koostanud hindamisakti ja teinud otsuse abi andmise kohta;

Toetatavate tegevuste elluviimisel tuleb lisaks struktuurifonde reguleerivatele õigusaktidele ja valdkondlikele õigusaktidele juhendada andmekaitse üldmäärusest⁸ (edaspidi IKÜM) – selles on toodud mitu alust andmete töötlemiseks ning käesoleval juhul on selleks kas seaduslik alus (keegi peab midagi tegema, esitama vms) või isiku selgesõnaline nõusolek.⁹ Kui andmete töötlus põhineb seadusjärgse kohustuse täitmisel, siis lähtutakse vastavast regulatsioonist. Isikuandmete töötlemise nõusolek ei ole vajalik, kui isikuandmete töötlemise õiguslikuks aluseks on avaliku võimu teostamine. IKÜM¹⁰ artikli 6 lõike 1 punkti e kohaselt on isikuandmete töötlemise üheks õiguslikuks aluseks avaliku võimu teostamine ja avaliku ülesande täitmine.

Toetatavate tegevuste elluviimiseks töötlevad KOV sotsiaaltöötajad abivajaja isikuandmeid riigisestse ja valdkondlike õigusaktide alusel (abivajajale sotsiaalteenust või abi osutamise raames):

- KOV sotsiaaltöötaja lähtub STAR-i juhtumiplaani sisestamisel sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 9 lõike 6 alusel kehtestatud sotsiaalkaitseministri 9. veebruari 2016 määrusest nr 10 „Juhtumiplaanis sisalduvate andmete loetelu“ kooskõlas SHS §-ga 142¹ (töödeldakse juhtumiplaanis kirjeldatavaid isikuandmeid, sh eriliiki isikuandmeid (nt isiku terviseandmed));
- sotsiaalhoolekande korraldamiseks abi vajava inimese isikuandmete töötlemine SHS § 13 (abivajajast teatamine), § 15 (abivajaduse väljaselgitamine isiku pöördumisel), § 15¹ (noore abivajaduse välja selgitamine KOV algatusel), töödelatakse andmeid, mida abivajajaga seotud otsuse tegemiseks on vältimatult tarvis teada, muuhulgas ka andmed võimalike seadusjärgsete ülalpidajate või vara kohta. Andmetöötlus võib olla õigusaktis otse nimetatud või ka tuletatud selle täitmise vajadusest. Näiteks tuleb erihoolekandeteenuse osutamine SHS §-st 70, mille lõikes 2 on toodud isiku teenuse saamise vajaduse hindamise eeldused. Viidatud lõikest tuleneb töödeldavate andmete koosseis ning KOV saab neid andmeid näha, kui tal on

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (EMPs kohaldatav tekst), kättesaadav [arvutivõrgust](#).

⁹ Vt aluseid IKÜM artiklid 6 ja 9.

¹⁰ IKÜM on Euroopa Liidu määrus, mis on EL liikmesriikidele otsekohaldav alates 25.05.2018. Eestis kehtiv isikuandmete kaitse seadus täpsustab ja täiendab üldmääruse sätteid. Sotsiaalhoolekande küsimus puudutab seadus vähesel määral, isikuandmete töötlemise õiguslikud alused tulevad IKÜM-ist. IKÜM-ist aitab aru saada Andmekaitseinspektiooni [isikuandmete töötleja üldjuhend](#)

vaja neid andmeid teenuse osutamiseks ning sellele on viidatud sotsiaalkaitseministri 27.12.2017 määruse nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“ § 13 punktis 2, kus on toodud, et sotsiaalkaitse infosüsteem on STAR-ile andmeandjaks.

Isik esitab valla- või linnavalitsusele andmed, mis on vajalikud sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste, vältimatu sotsiaalabi ja muu abi saamiseks. Isikuandmeid võib koguda ainult sellises ulatuses, mis on vajalik määratletud eesmärkide saavutamiseks. KOV sotsiaaltöötajad vastutavad iga protsessis osaleja andmetöötlamise nõuete eest vastavalt isikuandmete kaitset reguleerivatele õigusaktidele (IKÜM, isikuandmete kaitse seadus ja valdkondlikud eriseadused). Samuti tagatakse töödeldavate andmete kaitse ja turvalisus.

Abivajaduse hindamine ja juhtumiplaani (sh tegevuskava) koostamine toimub ainult kliendi või tema esindaja nõusolekul, milles antakse nõusolek projektis andmete töötlemiseks.

Töödeldavateks andmeteks on üldistatult järgmised:

- isiku üldandmed (nimi, isikukood või sünniaeg, kontakttelefon ja aadress);
- andmed isiku sotsiaalse seisundi ja tingimuste kohta (elukorraldus, lähedaste abi, tööhõives osalemine, sissetulekud, hinnatud sotsiaalne abivajadus);

Inimene annab nõusoleku, et KOV ja tema partnerid töötlevad tema isikuandmeid eesmärgiga:

- 1) hinnata sotsiaalhoolekande või muude teenuste ja abimeetmete vajadust;
- 2) korraldada isiku eest kokkulepped erinevate teenusepakkujatega teenuse pakkumiseks.

Toetuse andja töötleb isikuandmeid, kui ta kontrollib toetuse saajale esitatud nõuete täitmist sihtrühma kaasamisel (allkirjalehtede õigsus, kompleksjuhtumite sobivus).

Inimese andmete peamiseks töötlejateks on KOV sotsiaaltöötaja, et otsustada inimese abi- või toetusvajaduse üle. Määruses nimetatud tegevuste puhul järgivad toetuse andja, toetuse saaja ja partner minimaalsuse nõuet, kogudes andmeid nii vähe kui võimalik, s.o vaid andmeid, mis on vajalikud tegevuste eesmärgi täitmiseks, sh tegevuste edasiarendamiseks või statistilistel eesmärkidel.

ESF+ andmekorje

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi ÜSS2021_2027) § 19 lõike 3 kohaselt koguvad ja töötlevad toetuse saaja, partner ja asutus või isik, kes täidab vastavat ülesannet projekti tegevustes osaleja andmeid, mis on nimetatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määruse \(EL\) 2021/1057](#), millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.06.2021, lk 21–59), artiklis 17 ning I lisas. Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ § 10 lõike 1 punkt 5 paneb toetuse saaja ja partnerile kohustuse selliseid andmeid koguda ja esitada need RÜ-le.

Koostöös Statistikaametiga kogutakse enamik eelnimetatud andmetest olemasolevatest registritest (näiteks rahvastikuregister, Eesti hariduse infosüsteem, maksukohustuslaste register, töötajate register, sotsiaalteenuste- ja sotsiaaltoetuste andmeregister, kaitseväekohustuslaste register, töötuna ja tööotsijana arvel olevate isikute ning tööturuteenuste osutamise register, riiklik kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute register, vangide ja kriminaalhoolduslaste register, sotsiaalkindlustusamet, rahva ja eluruumide loendus). IKÜM-i kohaselt on eriliiki isikuandmed ESF-i näitajate hulgast ainult etnilist päritolu ja rassilist kuuluvust kirjeldavad andmed (tegevuses osaleja – sisserändaja, teise riigi taustaga või rahvusvähemusse kuuluv) ning andmed tervises seisundi või puude kohta (tegevuses

osaleja – puue määratud). Kooskõlas IKÜM artikli 6 lõike 3 punktiga a annab määrus (EL) 2021/1057 liikmesriikidele õigusliku aluse töödelda isikuandmeid, mida on vaja üldiste näitajate jaoks, seireks, hindamiseks, kontrolliks ja auditeerimiseks ning vajaduse korral osalejate abikõlblikkuse kindlaksmääramiseks (vt ka (ühissätete)määruse (EL) 2021/1060 artikkel 4). **Sellega tuleks nõusoleku vormis ka teavitada, et Statistikaamet pöördub kuus kuud peale tegevuse lõppu e-posti teel tegevuses osalenud isiku poole ja küsib täiendavat infot.**

Andmekaitsealane mõju on kokkuvõttes pigem väike. Andmete töötlemiseks on seaduslikud alused olemas ning andmeid töötlevad vaid selleks volitatud isikud. Konfidentsiaalsusleppega seotud spetsialistid ja avaliku teabe seaduse § 55 alusel töötavad ametnikud ei tohi neile teatavaks saanud teavet jagada ei ametnikuna töötades ega pärast seda.

Andmekorjes kajastatavad hoolekandeteenuse saajad võivad olla:

- erivajadusega inimesed, kes vajavad teenuseid iseseisva toimetuleku toetamiseks ja/või tööturule liikumiseks (sh liikusid aktiivsetele tööturuteenustele) või töö säilitamiseks (indikaatorisse läheb kirja teenuse saaja);
- erivajadusega inimesed, kes vajavad teenuseid hooldusvajaduse tekke või selle süvenemise vältimiseks (sh vältides ööpäevaringsele teenusele suundumist) (indikaatorisse läheb kirja teenuse saaja);
- toimetulekuraskustes inimene – inimene, kelle toimetulekut või kelle perekonna toimetulekut raskendavad ajutised või püsivad asjaolud, mille tulemusena ei ole igapäevaelu vajaduste rahuldamine, õiguste realiseerimine ja kohustuste täitmine konkreetses elukeskkonnas inimese jaoks jõukohane (indikaatorisse läheb kirja teenuse saaja);
- hoolduskoormusega inimesed, kes vajavad teenuseid hooldusvajaduse süvenemise ennetamiseks, vähendamiseks ja tööturule liikumiseks (sh liikusid aktiivsetele tööturuteenustele) või töö säilitamiseks (indikaatorisse läheb kirja teenuse saaja);
- hooldusvajadusega inimesed, kelle lähedane on hoolduskoormusega (indikaatorisse läheb kirja hoolduskoormusega lähedane, mitte teenuse saajal).

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse alusel rahastatavad kulud kaetakse Euroopa Sotsiaalfond+-ist (70%), riigi kaasfinantseeringust (10%) ja omafinantseeringuga (20%).

Toetuse andmise administreerimisega seotud kulutused kaetakse toetusperioodi tehnilise abi vahenditest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Määruse eelnõu kooskõlastamine

Taotlusvooru ettevalmistamisel on konsulteeritud huvigruppide ja partneritega (sh KOV esindajad, mittetulundus- ja erasektor). Samuti on tuginetud uuringutele ja varasematele avatud taotlusvoorude tulemustele ning headele praktikatele.

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule ja e-posti teel Riigi Tugiteenuste Keskusele ning arvamuse avaldamiseks Sotsiaalkindlustusametile. Samuti edastatakse eelnõu EISi kaudu arvamuse avaldamiseks ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava seirekomisjonile ja Euroopa Komisjonile.

Seletuskirja lisad:

1. Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-leht
2. Riskide hindamine